Suomen Yrittäjät

Lausunto 20.1.2023

HE 320/2022 vp

Asia: HE 320/2022 vp

Asiantuntijalausunto: Hallituksen esitys eduskunnalle sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi

Keskeiset huomiot

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi. Esitys on hyvin valmisteltu ja siinä otetaan aiempi lausuntopalaute kattavasti huomioon. Huomioita:

Jonkinlainen sähköalan voittoleikkuri on tarpeellinen, jotta energiakriisin vaikutukset eivät jäisi kokonaan suojaamattomien energian kuluttajien maksettaviksi. Energiakriisin synnyttämistä ylisuurista voitoista tulisi kerätä verotuloja ja kerätyt tulot pitäisi pystyä jakamaan eniten korkeista sähkön hinnoista kärsineille. Esitetty voittovero on yksinkertainen ja väliaikaisena suhteellisen vähän markkinoita vääristävä tapa toteuttaa ensimmäinen tavoite. Voittovero toteuttaa hyvin EU-asetuksen vaatimuksen ”*Kansallisten toimien on kuitenkin oltava oikeasuhtaisia ja syrjimättömiä, ne eivät saa vääristää investointisignaaleja eivätkä tukkumarkkinoiden toimintaa eivätkä varsinkaan vaikuttaa ajojärjestykseen ja hinnanmuodostukseen tukkumarkkinoilla*.” Toisin kuin jotkut muut mahdolliset ratkaisut, esitetty vero ei myöskään lisää sähköpulan riskiä.

Kerättyjen verotulojen jakamisen suhteen tilanne ei ole yhtä selkeä, sillä verotuloja ei ole mahdollista korvamerkitä sähkötukien maksamiseen. Esityksen tavoitteissa ei mainita kerättyjen verotulojen ohjaamista lainkaan, vaikka EU-asetuksessa linjataan, että toimista saadut tuotot tulisi ohjata sähkön korkeista hinnoista haittaa kokeville kotitalouksille ja yrityksille. Tämä linjaus olisi hyvä ottaa huomioon myös esityksen tavoitteissa. Onko voittoverolla kerättyjen verotulojen arvioitu suuruus jollain tapaa liitoksissa sähkön hintojen noususta johtuvien tukien suuruuteen?

Verotason valinnassa käytetty laskentakaava on selkeä ja vertailu EU-asetuksen mukaiseen tuottokattoon on järkevästi toteutettu. Sähkön

tasoitettuna kustannuksena 40 euroa megawattitunnilta on tällä hetkellä perusteltavissa. Verotaso on valittu siten, että vero leikkaisi jokaisena kalenterikuukautena sähköntuottajien verolla vähennettyjä markkinatuloja vähintään yhtä paljon kuin EU-asetuksen mukainen tuottokatto silloin, kun sähkön keskihinta kalenterikuukauden ajalta on korkeintaan 280 euroa megawattitunnilta. Verotasoksi saadaan siis kaavan mukaisesti 30 prosenttia.

Verotaso on askel oikeaan suuntaan luonnoksesta, jossa parametriksi oli valittu 300 euroa megawattitunnilta ja verotasoksi 33 prosenttia. On kuitenkin mahdollista, että toteutuneiden sähkön hintojen sekä tämänhetkisten hintaennusteiden valossa esimerkiksi 250 euron raja voisi olla sopivampi. Tällöin verotaso olisi 24 prosenttia. Esimerkiksi joulukuuhun 2022 mennessä kontrafaktuaalinen 24 prosentin vero olisi leikannut jokaisena kalenterikuukautena tuottajien voittoja enemmän kuin EU-asetuksen mukainen tuottokatto (pois lukien elokuu 2022, jolloin pörssisähkön veroton keskihinta oli 26,15 snt/kWh). Olisiko mahdollista, että esimerkiksi 20–27 prosentin vero olisi lähempänä EU:n asetuksen tarkoitusta kuin 30 prosentin vero?

Luonnoksessa tarkempia perusteluja kaipasi myös ylimääräisen voittoveron kriteeri voittojen leikkaamisesta vähintään yhtä paljon kuin EU-asetuksen mukainen tuottokatto silloin, kun sähkön keskihinta kalenterikuukauden aikana pysyy alle jonkin etukäteen päätetyn rajan? Näitä tarkennuksia on kiitettävästi lisätty esityksen kohtaan 10.1 Ehdotuksen suhde EU-asetukseen.

Lausuntokierroksen pohjalta tehty oman pääoman tuottoprosentin nosto viidestä kymmeneen on erittäin hyvä muutos. Viiden prosentin tuottorajan suuruutta ei ollut kattavasti perusteltu eikä sen voi nähdä riittävän kuvaamaan alan tuottovaatimusta. Tuottorajan tarkoituksena on mahdollistaa tuotannollisten investointien pääomakustannusta vastaava verovapaa tuotto ja siten välttää negatiivisia kannusteita sähkön tuotannon investointeihin. Kymmenen prosentin tuottoraja on todennäköisesti riittävä tähän tarkoitukseen.

Myös 4 § sähkön vähittäismyyntiä harjoittavien yritysten verovapaus on erittäin hyvä ja perusteltu lisäys. Sähkönmyyjät eivät enimmäkseen ole hyötyneet kriisistä. Sen sijaan useiden sähkönmyyjien tilanne on ollut selvästi normaalia vaikeampi.

Olisiko esityksen rinnalle ollut mahdollista liittää sähkön kysyntää vähentäviä tai tarjontaa lisääviä toimenpiteitä? Voisiko julkisilla varoilla esimerkiksi kannustaa sähköyhtiöitä tarjoamaan asiakkailleen rahallista kompensaatiota sähkön säästämisestä kulutuspiikkien aikana? Tällaiset toimet olisivat erittäin tehokasta verovarojen käyttöä, sillä ne voisivat

alentaa sähköpulan riskiä ja laskea hintoja kaikille kuluttajille. Ne myös lisäisivät voittoveron hyväksyttävyyttä, koska verolla kerättyjen tulojen voisi ajatella suuntautuvan kriisin lieventämiseen. Nyt ehdotetut toimenpiteet eivät millään tapaa helpota tai lievitä korkeiden energian hintojen aiheuttamia ongelmia tai niiden juurisyitä. Tämä kritiikki koskee toki myös esityksen taustalla olevaa EU-asetusta.

Suomen Yrittäjät on samaa mieltä siitä, että tiukasti määräaikaisella verolla ei pitäisi olla merkittävää vaikutusta sähkötuotannon investointeihin, kunhan se ei vaikuta negatiivisesti investointipäätöksiä tekevien yritysten taloudelliseen tilanteeseen.

Esitys on valmisteltu poikkeuksellisen kireässä aikataulussa, ja laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Kun otetaan huomioon hallituksen esityksen liityntä perusoikeuskysymyksiin, esitys olisi kuitenkin suotavaa saattaa perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Koska kyseessä olisi Suomen verojärjestelmässä poikkeuksellinen sääntely, Verohallinnon käytännönläheisen ohjeistuksen merkitys korostuu, ja se tulisi julkaista mahdollisimman pian uuden sääntelyn voimaantultua.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Lisätietoja:
Roope Ohlsbom
ekonomisti